
DE NEDERLANDSE POLYCLADE PLATWORMEN (PLATYHELMINTHES: TURBELLARIA: POLYCLADIDA) IV. *STYLOSTOMUM ELLIPSE* EN *IMOGINE NECOPINATA* (EN *EUPLANA GRACILIS*) - MARCO FAASSE & MARIANNE LIGTHART

...turbellarians remain among the least known of the marine animals of these coasts - Prudhoe

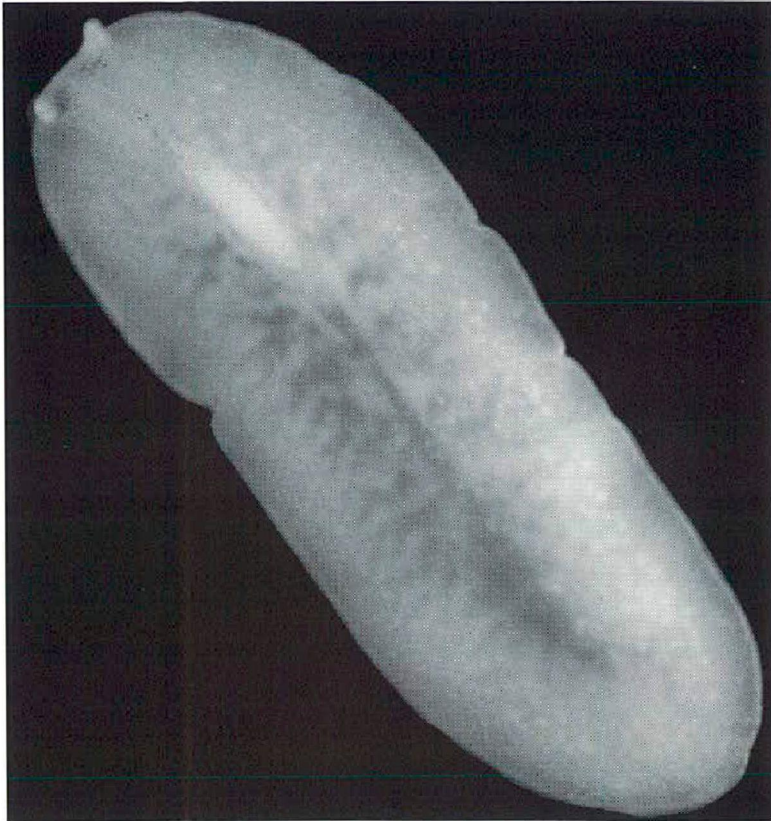
INLEIDING

De platwormen die met het blote oog in zee gevonden kunnen worden, behoren tot de orde Polycladida. Tot het jaar 2005 waren van Nederland drie soorten polyclade platwormen bekend: *Leptoplana tremellaris*, *Stylochus flevensis* en *Euplana gracilis* (Faasse, 2003). Alleen de eerstgenoemde komt van nature voor in Nederland. Hieronder worden waarnemingen van twee recent aangetroffen soorten toegelicht. In 2005 werd de nieuwe soort *Imogine necopinata* beschreven van Nederland (Sluys *et al.*, 2005). Aan het einde van hetzelfde jaar werd *Stylostomum ellipse* voor het eerst in Nederland aangetroffen, tussen mosselen in de jachthaven van Colijnsplaat. Dat was de aanleiding tot een kleine inventarisatie. In de jachthavens van Zierikzee en Burghsluis en op de zeedijk bij Zierikzee werden trosjes mosselen verzameld om daartussen levende platwormen te vinden. Dat leverde tevens een nieuwe vindplaats op van de platworm *Euplana gracilis*, reden om ook de waarnemingen in Nederland van deze soort op te sommen.

***STYLOSTOMUM ELLIPSE* (DALYELL, 1853) - FOTO'S 1 EN 2**

Op 28/12/05 werd de fauna op touwen in de jachthaven van Colijnsplaat onderzocht. Een exemplaar van *Stylostomum ellipse* werd aangetroffen op een knotszakpijp (*Styela clava*). Met het blote oog ziet de vuilwitte platworm van niet veel groter dan een centimeter er onopvallend uit en hij is zeer lichtschuw. De kans deze soort met het blote oog te ontdekken, is waarschijnlijk erg klein. Twee dagen later werd een aantal trosjes mosselen van hetzelfde touw verzameld. De verzamelemmer met mosselen werd zonder beluchting in het donker gezet. Dezelfde avond en de volgende dag konden zeven exemplaren van *S. ellipse* van de wanden van de verzamelemmer en van het wateroppervlak genomen worden. Trosjes mosselen van pontons in de jachthaven van Burghsluis leverden eveneens enkele exemplaren op. Op 07/01/06 een exemplaar van ongeveer een mm, nog zonder tentakels, maar wel met hetzelfde

kleurpatroon en dezelfde rangschikking van de ogen en op 14/01/06 een exemplaar van circa twee mm met tentakels. Mosselen van pontons in de jachthaven van Zierikzee leverden geen *S. ellipse* op; vermoedelijk is hier teveel zoetwaterinvloed.

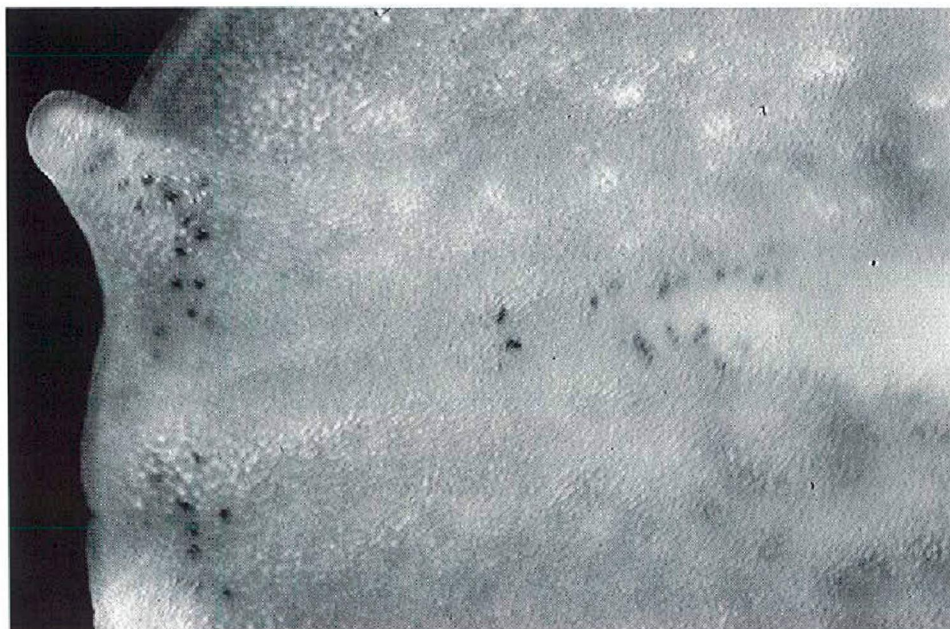

Figuur 1.
Stylostomum
ellipse, foto
Marco Faasse.

De vuilwitte kleur met helderwitte vlekjes en de bruinachtige ingewanden maken *S. ellipse* een onopvallende soort. Ze kan onderscheiden worden van de andere soorten die nu van Nederland bekend zijn door de randtentakels aan de kop. Enkele andere kenmerken zijn het geringe aantal oogvlekjes, de afwezigheid van oogvlekjes tussen de twee groepen tentaculaire oogvlekjes en twee geprononceerde ogen op enige afstand voor de twee naar achteren divergerende groepen cerebrale oogvlekjes. Het grootste exemplaar was 12 mm lang in uitgerekte toestand (kruipend); Prudhoe (1982) geeft een maximum van 10 mm op.

Volgens Prudhoe (1982) komt *S. ellipse* voor in de getijdenzone tussen algen, op mosselen, pokken en doorzichtige zakpijpen (*Ciona intestinalis*) en dieper, tot 200 m, op stenen, steentjes en schelpen. In Colijnsplaat bestond de begroeiing van het touw hoofdzakelijk uit mosselen, pokken en knotszakpijpen. Enkele doorzichtige zakpijpen waren ook aanwezig.

S. ellipse is een soort die algemeen is in de ons omringende landen. Ze komt voor van Scandinavië tot in de westelijke Middellandse Zee en is ook gemeld van Zuid-Afrika en zuidelijk Zuid-Amerika (Prudhoe, 1982). Het is mogelijk dat deze soort recent in Nederland terechtgekomen is, maar gezien de cryptische leefwijze kan niet uitgesloten worden dat ze al veel langer onopgemerkt in Nederland voorkomt en tot de inheemse fauna gerekend moet worden.

Figuur 2. *Stylostomum ellipse*, plaatsing van de ogen, foto Marco Faasse.

IMOGINE NECOPINATA SLUYS ET AL., 2005

In 2005 werd een nieuwe polyclade platworm gemeld van het Noordzeekanaal: *Imagine necopinata*. Deze behoort tot dezelfde familie Stylochidae als *Stylochus flevensis* en vertoont grote gelijkenis met de laatstgenoemde soort. *I. necopinata* is beschreven als nieuw voor de wetenschap. Aangenomen wordt dat het een geïntroduceerde soort betreft (Sluys *et al.*, 2005).

***EUPLANA GRACILIS* (GIRARD, 1850)**

Deze Amerikaanse soort werd voor het eerst gevonden in het Noordzeekanaal (Faasse & Ates, 2003). Daarna bleek *E. gracilis* ook voor te komen in het Veerse Meer: bij jachthaven Oranjeplaat, Arnhemuiden (13/07/04, ca. 10 exx.), bij het Scoutcentrum, Veere (20/07/05, tientallen exx. met honderden legsels) en aan de oostkant van de kanaalingang, Veere (31/08/05, 1 ex.). De meest recente waarneming is van de jachthaven van Zierikzee (07/01/06, 1 ex.), samen met *Leptoplana tremellaris* (3 exx.).

SUMMARY

The polyclad flatworm *Stylostomum ellipse* is recorded as new to the fauna of The Netherlands. This species was first collected from mussels and ascidians on a rope in the marina of Colijnsplaat on 28/12/05 and later from mussels in the marina of Burghsluis as well. This brings the number of species of Polycladida recorded from The Netherlands to five: *Leptoplana tremellaris*, *Euplana gracilis*, *Stylochus flevensis*, *Imogine necopinata* and *Stylostomum ellipse*. Only the former and the latter may not have been introduced by man.

LITERATUUR

- FAASSE, M.A., 2003. De Nederlandse polyclade platwormen (Platyhelminthes: Turbellaria: Polycladida) III. De cryptogene *Stylochus flevensis* Hofker, 1930. *Het Zeepaard* 63(5): 153-158.
- FAASSE, M.A. & R.M.L. Ates, 2003. De Nederlandse polyclade platwormen (Platyhelminthes: Turbellaria: Polycladida) II. De uit Amerika afkomstige *Euplana gracilis* (Girard, 1850). *Het Zeepaard* 63(2): 57-60.
- PRUDHOE, S. (1982). British polyclad turbellarians. *Syn. Brit. Fauna (N.S.)* nr. 26. Cambridge University Press, Cambridge, 77 pp.
- SLUYS, R., A. FAUBEL, S. RAJAGOPAL & G. VAN DER VELDE, 2005. A new and alien species of "oyster leech" (Platyhelminthes, Polycladida, Stylochidae) from the brackish North Sea Canal, The Netherlands. *Helgoland Marine Research* 59(4): 310-314.

e-mailadressen van de schrijvers:
 mafaasse@hetnet.nl
 f2hmligthart200@hetnet.nl